

We laten het debat Van Lonkhuyzen-Bouwman rusten; het is ons ditzmaal om Bouwman's eigen meening te doen. Welnu, dat geval van Wezel komt breder ter sprake in G.K. I, 457. Daar wordt gezegd, dat Wezel handelde over het „destituere“ („ontslaan“) van dienaren der kerk. We krijgen dan de figuur van lo s m a k i n g. Ik laat die vinding verder onbesproken; Bouwman willen we verstaan. En daarvoor is van beteekenis wat hij zegt, G.K. I, 457/8:

„Volgens de uitlegging der synoden van de Gereformeerde kerken mag dit deel van het artikel NIET WORDEN TOEGEPAST ingeval een predikant volgens art. 79 en 80 valt onder de KERKELIJKE CENSUUR, wijl DAAR wel van schorsing of afzetting, MAAR NIET VAN LOSMAKING wordt gesproken“ (verwezen wordt naar synode 1899, art. 121; 1905, art. 89; 1914, art. 139)..... Losmaking, of beter nog „ontslag uit den dienst“ wil dan zeggen: den betrokken leeraar in een positie brengen, dat hij in geen vasten dienst is“ (G. K. I, 459).

En dan is er voorts ook nog de schorsing, niet „op grond van art. 79/80“, maar „ipso facto“ bij weigering van nader onderzoek van voorgedragen eigen meeningen, volgens onderteekeningens-formulier. Die is een andere dan volgens art. 79/80, en kan volgens Bouwman dan ook worden opgehouden als er in een gemeente of classis bijzondere moeilijkheden zouden ontstaan, in welk geval nader onpartijdig onderzoek wordt verlangd. Wie evenwel geschorst wordt op grond van art. 79/80, ontrent dien wordt (althans) bewéerd, dat men genoeg van 's mans standpunt kent. Zoals de synodes van 1944 etc. dit laatste werkelijk en luide hebben beweerde ten aanzien van K. S. (ondanks het gezeur over zijn niet-komen, waarbij men soms het martelaarsgezicht zet: hoe wisten we nu, wat de man wilde?.....) Vg. G.K. II, 579/580.

Conclusie: ds Schelhaas' „conclusie uit Bouwman's citaat“ acht ik reeds als zoodanig onjuist.

Overigens: ik heb tenslotte niet met Bouwman, doch met de Kerkorde te maken. En met den TEKST van het „vonnis“. Het staat als een paal boven water, dat volgens dien TEKST een volharder in wat de heeren van 1944 „openbare grove zonden“ noemden, doch wat ik gehoorzaamheid en hulpverlening aan een door hiërarchie besprongen kerk noem, volgens de schorsende lieden wel degelijk beteekent: staan buiten het koninkrijk van God.

En dan al die andere gevallen!

Nu zegt ds Schelhaas: de bedoelingen van de heeren-schorsers moogt ge niet vergeten. Ik herhaal: zeker mogen we dat niet, als iemand hun ouderling is, bij hen op huisbezoek. Maar de VERGADERING ken ik slechts uit haar BESLUTEN. Bij een VERGADERING zegt men TERECHT: met bedoelingen niets te maken, want die bedoelingen zijn subjectief verschillend. Dacht iemand, dat de bedoeling van dr H. H. Kuyper dezelfde was als van een of anderen ouderling uit 1944? Maar beider zonde of deugd heb ik te qualificeeren naar het besluit, dat de één met den ander neemt, en waarin zij beiden zich vereenigen.

En nu tenslotte: ds Schelhaas wil den vrede bevorderen.

Ik ook.

Maar ik beweer, dat de methode (den tekst van de vonnissen bezien in het licht der bedoelingen van wie ze „velden“) den vrede verder uit het gezicht brengt dan ooit.

Als het zoover zou komen, dat we de heeren Ridderbos-Grosheide etc. zouden moeten gaan beoordeelen naar hun bedoelingen, wel, dan zou ik een pacificatie zooals zij schijnen te willen, nog minder vertrouwen.

Want dan zou ik moeten zeggen: ze teekenen nu wel dit nieuwe formuletje, of dit nieuwe besluit, maar de bedoeling, kan ik die wel vertrouwen? Er zijn er, die ik niet vertrouw, juist omdat ze, leelijke dingen openlijk zeggende en doende, later hebben gezegd: waarde broeders, we bedoelen 't toch zoo best.

Ik deel ds Schelhaas' meening, dat we niemand mogen opdringen onze consequenties uit zijn daden.

Maar dat doen we ook niet.

We concludeeren niet uit de handeling der toepassing van art. 79/80, doch constateeren den inhoud van den tekst van art. 79/80.

En in dien tekst lees ik al de gruwelijke beschuldigingen, waarvan ik weet, vrij te zijn, nog net zoo vast, als toen ik dat aan de heeren schreef, nadat ze begonnen waren hun briefje-van-accusatie te doen bezorgen door den pedel der toenmalige Theologische Hoogeschool bij mijn twee achtergebleven gezinsleden, destijds wonende Vloeddijk 61, Kampen. Ridderbos woonde Vloeddijk 62, en Den Hartogh Vloeddijk 91. Ze hadden het fraaie document meegenomen naar Kampen.

Als we (wat ds Schelhaas niet „bedoelt“) gaan draaien of camoufleren, dan wordt de verdoemde rechtshandel der „synodes“ labiel, en ook onze eventuele pacificatie. Ik dank daarvoor, om dezelfde reden, waarom ik in 1944 het gereformeerde volk heb helpen beschermen tegen usurpatoren en machtsmisbruikers. Ik weiger een Linggadjadi-toe-

lichting, en een Renville-toelichting, en Ridderbos-toelichtingen. Ik weiger het vonnis van één rechter te lezen in het licht van zijn bedoeling (tenzij ik zijn ouderling ben, en hij zijn consciëntienood me klaagt). Ik weiger het te meer, als ik tusschen bedoeling van den rechter en zijn in naam des konings gesproken vonnis discrepantie zie. En ik weiger het heelemaal, als ik te doen heb, niet met één man, maar met een heel stel mannen, die zijn opgetreden als „rechters“: een synode. Niet de gestalte der synodeleden, doch het gehalte van het synodebesluit!

Toelichtingen? Ze hebben eerst de befaamde toelichting op de leeruitspraken aangediend (tegenover wijlen ds Post b.v.) als officieel stuk der synode, niet te verwaarloozen. En later liepen ze te bedelen om de gunst des volks, als het maar K. S. en nog een paar wou loslaten: menschen, u moogt het praedvies gerust in de kachel stoppen (Duursema deed ook al mee met het onsmakelijke bedrijf). Ze vergaten, dat, zoodra men de Toelichting (de officiële Schriftbewijzen) in de kachel stoppen mag, ook het argument, dat ze toch hebben gebeden om den H. Geest ALS ARGUMENT in de kachel moet stoppen, omdat de Geest ons alleen dan zijn eigen werk herkenbaar doet zijn, indien het overeenkomt met de Schrift-inhouden vertoont.

En we zouden dan nu weer moeten iets in de kachel stoppen: den tekst n.l. der vonnissen, om daarna een nieuwen kerkhandel te bouwen op de gebeden van de goede bedoelers? Toon mij uw gebeden als Geestelijk daáruit, dat uw daden correspondeeren met de Schrift. Samenspreken? Best. Maar eerst een paar praedviesen, en dan van twee kanten, en niet bestemd voor de kachel! K. S.

ER WAS EENS! — ER ZIJN THANS! — ER VERDWIJNT SNEL!

Er was eens een chr. gereformeerde dominé, zoo om en de bij 1865, hij heette J. van Dijk Mzn en stond in Doetinchem. Hij preekte heel vaak in de Hervormde Kerk, want zijn leus was: „de kloof tusschen Hervormd en Afscheiden moet worden gedempt“. Hij sprak eenmaal als zijn overtuiging uit „dat de algemeene Christelijke kerk, of misschien beter uitgedrukt derzelver leden in en onder alle Genootschappen zijn, en voor zoo verre stel ik die op één lijn; maar dat is echter geen beschouwing van het kerkgenootschap als ligchaam. Nu is immers uitbreiding der algemeene Christelijke Kerk geen afbreken of miskennen van de Christelijke Afscheiden Kerk? en indien naar mijn oordeel het eene met overdreven ijver gezocht en nagejaagd wordt, dan kan zulks niet geschieden dan ten koste van het andere — dat heb ik dweepen genoemd“.

De Synode van Middelburg in het jaar 1869 — het is de Synode waar de eenheid tusschen „Afscheidenen“ en „Kruisgezinden“ tot stand kwam — besloot, omdat hij o.a. „meer dan eenmaal zich heeft geopenbaard geen vastheid van beginsel te hebben in betrekking tot het standpunt der Christelijke Gereformeerde Kerk“... „hem van af heden de bevoegdheid als Leeraar in onze kerkgemeenschap te ontnemen“.

Daarna werd ds Van Dijk Hervormd en zijn Gemeente maakte zich los van de Chr. Gereformeerde Kerk en werd, op een paar uitzonderingen na, een z.g. Ned. Herv. Zendingsgemeente. De Chr. Gereformeerde Kerk van Doetinchem verdween toen voor lange jaren!

En toen de Vrije Universiteit werd opgericht verklaarde deze oecumenische predikant, dat dit „ge-loofastuk“ van Kuyper en de zijnen „een geesel (was) dien de rechtvaardige God tijd-lijk duldte“ als straf voor veler zonden.

Er was eens een chr. gereformeerde dominé, zoo om en de bij 1865, hij heette J. Brummelkamp en stond te Tiel. Hij liet niet-leden der kerk vrij toe tot het Avondmaal, en preekte voortdurend in andere „kerken“. Hij deed zoo, hoewel de Synode van Franeker (1863) naar aanleiding van deze kwestie had uitgesproken: „De Vergadering oordeelt, dat de Leeraar die in eenige plaats predikt, waar de Heere eene Christ. Afsch. Geref. Gemeente heeft verzameld, zonder dat die Leeraar de toestemming des Kerkraads der plaats heeft ontvangen, zich aan grove miskenning van des Heeren werk schuldig maakt, en terwijl in onze kerkordening, Art. 15 b en 80, dergelijke inbreuk op eens anders dienst veroordeeld wordt, wenscht de Vergadering, dat de aandacht van de kerkbesturen steeds ernstig op deze Artikelen gevestigd zij“. Ds Brummelkamp stelde zelfs aan de classis voor, dat de Synode zal bepalen, „allen, die God vreezen, te laten prediken en voor hen te prediken, hen ten Avondmaal toe te laten en hunne kinderen te doopen; scholen op te richten, enz.“. En de daad bij het woord voegend preekte hij met Herv. predikanten „om en om“, o.a. met Dr Kuyper van Beesd en Dr Bronsveld van Ophemert. Ds Brummelkamp ried zelfs een naar Nijmegen vertrekend lid aan zich bij de Herv. Kerk aldaar aan te sluiten. Voor hem was „de Herv. Kerk de historische of moederkerk in ons land, en de Afscheidene slechts een tak“. Ten slotte vroeg Ds Brummelkamp ontslag, wat de Kerke-

raad hem noodgedwongen gaf! Had hij dat niet gedaan, maar de gemeente vastgehouden, dan zou óók de Geref. Kerk van Tiel ongetwijfeld verdwenen zijn. Die van Ommeren is mee door het optreden van Ds Brummelkamp ondergegaan en nooit meer tot openbaring gekomen! Ze ging onder in modernisme en aanbaptisme.

En toen de doleantie doorbrak, behoorde Ds Brummelkamp, die inmiddels predikant te Amsterdam was geworden, tot die groep van dominé's, welke door Ds Rullmann renegaten worden genoemd. Op 5 November 1885 verklaarde hij namelijk in de kerkeraadsvergadering, dat het meehelpen om personen, die den Heere Jezus niet als hun Zaligmaker beleden, tóch tot het Heilig Avondmaal toe te laten, in strijd was met Gods Woord. Maar toen het Provinciaal Kerkbestuur aan den kerkeraad van Amsterdam gelastte, die medewerking tóch te verleenen en dus een kerkelijk conflict dreigde, verklaarde deze zelfde oecumenische predikant in de kerkeraadsvergadering van 3 December daaropvolgende, bij de rondvraag, alsnu niet meer van meening te zijn, dat het zoeven genoemde medewerken door Gods Woord aan den kerkeraad verboden wordt.

Er was eens een gereformeerde dominé, zoo om en de bij 1915, hij heette J. B. Netelenbos en stond te Middelburg. Hij preekte Zondag 10 Juni 1917 in de Hervormde Kerk van Den Haag. Hij leerde o.a.:

„Het Koninkrijk Gods vereenigt allen, die gelooven. De kerk is gedeeld en gesplitst. Het Koninkrijk Gods bestaat uit geestelijke goederen als vergeving en wedergeboorte. De kerk is eene gemeenschap van personen, met ambten toegerust en in 't zichtbare optredend. Het Koninkrijk Gods is niet georganiseerd, hier op aarde niet afgerond, niet voltooid. En de kerk is slechts het middel, om het Godsrijk te verbreiden. De kerk is een aardsch begrip, en, als ze haar taak volbracht heeft, lost ze zich op in het Godsrijk van Jezus' toekomst.“

„De kerk is eene aardsche gemeenschap van menschen, van zondige, kortzichtige, feilbare en feilende menschen, die zich telkens weer vergissen in hunne voorstellingen en begrippen, in hunne handelingen en gedragingen. Maar het Koninkrijk Gods behoort tot het gebied van het wedergeboren leven, dat uit den Levensvorst vloeit.“

Ds Kunst van Arnhem schreef in die dagen over dat preeken van Ds Netelenbos in de „Geldersche Kerkbode“:

„De prediking, de Dienst des Woords is een optreden met gezag, een spreken in den Naam van Christus, die ons roept tot het ambt door zijn kerk.“

De kerkeraad als orgaan van Christus roept de gemeente saam en doet den Dienst des Woords houden, in opdracht van en in gehoorzaamheid aan den Koning der kerk.

Wel is de predikant de meest handelende persoon — en hij is daarom Dienaar des Woords — maar de verantwoordelijkheid van heel den dienst berust bij den kerkeraad, namens wien de prediker optreedt. Vandaar ook de taak der ouderlingen om toe te zien op de leer, die wordt gebracht.

Door nu op te treden in een Hervormde gemeente, heeft Ds N. den kerkeraad dier gemeente als orgaan van Christus erkend.

Dat is van Gereformeerd-kerkelijk standpunt gezien, de dwaling van Ds Netelenbos.....

Als ik iets éénmaal mag doen, mag ik het ook tweemaal en driemaal, ja eigenlijk altijd doen. Gods geboden zijn volstrekt. Zij mogen niet naar de omstandigheden gewijzigd. Alleen in de middelmatige dingen, waarvoor we Gods gebod niet nauwkeurig kennen, zullen we een ander niet veroordeelen.

Inderdaad schijnt het alsof Ds N. door de aanvaarding van de pluriformiteit der kerk er toe komt de onderscheiding van kerkelijk Hervormd of Gereformeerd slechts van middelmatigen aard te beschouwen.

Het is wel bedroevend, dat een Gereformeerd predikant, zoo weinig blijk geeft van te voelen voor het Koninkschap van Christus in Zijn kerk.“

En Prof. Dr H. H. Kuyper schreef in „De Heraut“:

„Het optreden van een onzer Gereformeerde predikanten in de Hervormde Kerk te 's-Gravenhage om daar op Zondag een predikbeurt waar te nemen voor een ethischen predikant, heeft terecht in heel onze kerkelijke pers afkeuring gevonden...“

Dat bedoelde predikant een zeer „ruim“ standpunt inneemt, was reeds lang bekend. Zijn meedoen aan de Eenheidsbeweging, zijn optreden nog onlangs te Utrecht in een vergadering van zeer gemengd gezelschap had reeds tot bedenking aanleiding gegeven; te meer daar hetgeen de Pers aangaande zijn optreden in deze kringen mededeelde, nu juist niet den indruk gaf, dat hetgeen in deze kringen door hem gesproken werd, een kloek en beslist getuigenis voor onze Gereformeerde beginselen was. Deze al te ver gedreven verbreedingsgezindheid heeft er thans toe geleid, dat bedoelde predikant voor zijn vriend Dr Cramer een preekbeurt waar ging nemen. De liberale Pers vindt dit geval natuurlijk kostelijk. Vooral het feit, dat bedoelde predikant bij deze preekbeurt drie Gezang-